

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/67115> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Lukac, M.

Title: Grassroots prescriptivism

Issue Date: 2018-11-22

Samenvatting

Tot het begin van deze eeuw heeft prescriptivisme als factor in taalvariatie en taalverandering weinig serieuze aandacht gekregen van taalkundigen, een paar belangrijke uitzonderingen daargelaten. Het onderzoek in dit proefschrift werd uitgevoerd in het kader van het project ‘Bridging the Unbridgeable: Linguists, Prescriptivists and the General Public’ van de Universiteit Leiden, onder leiding van professor Ingrid Tieken-Boon van Ostade. Dit project is onderdeel van een groeiend aantal onderzoeken gericht op het schetsen van een meer gedetailleerd beeld van linguïstisch prescriptivisme in de Engelse taal. De vijf deelonderzoeken in dit proefschrift verkennen ieder een ander aspect van wat ik ‘*grassroots-prescriptivisme*’ noem (cf. Heyd, 2014). Met *grassroots-prescriptivisme* wordt een type prescriptivisme bedoeld dat zich van onderaf ontwikkelt; met andere woorden, het refereert aan de prescriptieve inspanning van leken en hun bijdragen aan de metalinguïstische discussie. Meer specifiek richten de onderzoeken in dit proefschrift zich op het metalinguïstische commentaar van gewone mensen in traditionele en nieuwe media in de vorm van brieven aan krantenredacties, telefoontjes naar radioprogramma’s en discussies op online forums en blogs. In tegenstelling tot geïnstitutionaliseerd prescriptivisme, het zogeheten prescriptivisme van bovenaf, dat wordt opgelegd door instanties als taalplanningsorganisaties en overheidscommissies en -instanties, behelst *grassroots-prescriptivisme* de inspanningen van leken tot het bevorderen van de standaardtaalideologie.

Dit proefschrift is onderverdeeld in zeven hoofdstukken, waarbij het eerste en het laatste hoofdstuk de context beschrijven waarbinnen de vijf onderzoeken, de ieder ingaan op een verschillend aspect van grassroots-prescriptivisme, hebben plaatsgevonden. De gebruikte analysemethoden werden grotendeels beïnvloed door de aard van de te analyseren data. De onderzochte data liepen uiteen van de ingezondenbrievenpagina van dagbladen (hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3), gesprekken met Britse journalisten die zich met prescriptivisme bezighouden (§2.3) tot online vragenlijsten om de mening van het brede publiek over prescriptivisme te peilen (§2.4, §2.5.2 en §6.3). Daarnaast werden online discussies op blogs (hoofdstuk 4) en Wikipedia gebruikt (hoofdstuk 5). De verschillende discussies over specifieke taalgebruikskwesties (zoals het gebruik van *who* in plaats van *whom* in de objectpositie, *less* in plaats van *fewer* met telbare zelfstandige naamwoorden, enkelvoudig *they*, en het bijwoord *thusly*) werden vergeleken met de prescriptieve uitspraken in de *Hyper Usage Guide of English* (Straaijer, 2014), ook wel HUGE-database genoemd. Deze database bevat 77 taaladviesgidsen, uitgebracht in de periode 1770–2010 en werd samengesteld in het kader van het ‘Bridging the Unbridgeable’-project (zie §4.3, §5.5.3, §6.3). Ook werden ultramoderne corpora van de Engelse taal, zoals het Corpus of Contemporary American English (Davies, 2008–), Global Web-based English (Davies, 2013) en het British National Corpus (2007) gebruikt als vergelijkingsmateriaal voor de corpusgedreven analyse. Wat het theoretisch raamwerk betreft, put dit proefschrift uit de vakgebieden taalattitudestudies, sociolinguïstiek en corpuslinguïstiek.

Hoofdstuk 2 heeft tot doel het identificeren van (i) de sociale groepen waartoe de grassroots-prescriptivisten behoren, (ii) de taalgebruikskwesties die worden aangekaart in de metalinguïstische debatten, en (iii) veranderingen, voor zover aanwezig, in de taalgebruikskwesties die in deze debatten worden besproken. Voor het beantwoorden van deze vragen heb ik verzamelingen van brieven aan de redactie van *The New York Times* (50 brieven) en *The Times* (105 brieven) over een periode van vier maanden (maart–juli) tussen 2000 en 2010 onderzocht. Daarnaast heb ik in 2015 samen met Ingrid Tieken-Boon van Ostade een online enquête gehouden om inzicht te krijgen in hoe en waarom mensen deelnemen aan discussies over grassroots-prescriptivisme, zowel online als offline. Mijn bevindingen laten zien dat ondanks dat de sociale achtergrond van grassroots-prescriptivisten sterk verschilt, de deelname aan metalinguïstische debatten niet egalitair is. De schrijvers van de brieven aan krantenredacties zijn meestal hoogopgeleide mannen. Met andere woorden, de discussies over taalgebruik worden gedomineerd door mensen met ‘cultureel kapitaal’ om met socioloog Pierre Bourdieu te spreken. In de nieuwe media waren de genderverschillen minder uitgesproken, maar hier wezen de enquêteresultaten uit dat de niet-moedertaalsprekers ondervertegenwoordigd zijn. Ondanks dat niet-moedertaalsprekers van het Engels moedertaalsprekers wereldwijd veruit in aantal overtreffen, is hun deelname aan de discussie over taalgebruik beperkt. Mijn voorzichtige conclusie is dat dit wordt veroorzaakt door twijfels over hun taalkundig kapitaal. De vergelijking tussen de Amerikaanse (*The New York Times*) en Britse (*The Times*) kwaliteitskranten geeft ruimte voor een voorlopig empirisch ondersteund

inzicht over de verschillen in de standaardtaalideologie tussen de twee landen. Dit onderwerp is tot nu toe slechts theoretisch verkend in Leslie Milroys artikel ‘Britain and the United States: Two Nations Divided by the Same Language (and Different Language Ideologies)’ (2001). Daar waar ingezonden brieven in de Britse krant blijk geven van taalpurisme, met name bezorgdheid over het groeiend aantal Amerikanismen in het Brits Engels, is politieke correctheid, wat Anne Curzan in haar boek *Fixing English* (2014) omschrijft als ‘politically responsible prescriptivism’ het meest besproken onderwerp in het debat over taalgebruik aan de andere kant van de Atlantische Oceaan. Vooral interessant zijn de veranderingen in de onderwerpen die worden besproken in het debat over taalgebruik. Spelling speelt daarin een centrale rol. Deze verschuiving is vooral toe te schrijven aan de zogeheten ‘moral panic’ met betrekking tot computergemedieerde communicatie. Ook interessant is de bevinding uit de online-enquête dat descriptivisme en een tolerante houding ten aanzien van taalgebruik vooral worden verdedigd door academisch geschoolde taalkundigen.

Hoofdstuk 3 beschrijft het onderzoek van 258 ingezonden brieven van over de gehele Engelssprekende wereld met als onderwerp ‘de misplaatste apostrof’, de zogenaamde ‘*greengrocer’s apostrophe*’. De misplaatste apostrof heeft de laatste tijd veel aandacht gekregen met het oprichten van de *Apostrophe Protection Society* in 2001, een heel hoofdstuk in de bestseller *Eats, Shoots and Leaves* (2004) van Lynne Truss, en het wegvallen van de apostrof in bedrijfsnamen als Waterstones, Barclays Bank, Boots, Harrods en Selfridges. Met de corpusgedreven analyse van keywords en de belangrijkste semantische domeinen

probeert mijn onderzoek zowel de in de brieven besproken onderwerpen als de kenmerken van prescriptief taalgebruik in het algemeen te beschrijven. De analyseresultaten laten zien dat de brieven-schrijvers hun (grotendeels subjectieve) beweringen met feiten proberen te staven. De analyse van de gebruikte taalkenmerken en de in de brieven besproken onderwerpen laat zien dat prescriptieve argumenten worden gedreven door extralinguïstische domeinen van het esthetische, het correcte, het gepaste en het ethische. De ingezondenbrievenpagina van een dagblad is een van de eerste voorbeelden van een discussieforum voor taalkwesties. Tegenwoordig vertegenwoordigen die pagina's nog maar een fractie van de discussie. De meest levendige debatten over taalgebruik worden online gevonden.

Hoofdstuk 4 beschrijft een voorbeeld van een dergelijk platform, het *Grammar Girl*-blog, dat ik 'usage guide 2.0' heb genoemd. De vergelijking van de taalkwesties die worden behandeld in het *Grammar Girl*-blog met die in de HUGE-database heeft laten zien dat veel van wat er op de *Grammar Girl*-website te vinden is een voortzetting is van de 250-jaar oude taaladviesgidstraditie, ondanks de veranderingen die het nieuwe medium met zich mee heeft gebracht. Hoewel *Grammar Girl* het gesprek met haar lezers aangaat en bronnen zoals grammaticaboeken, taaladviesgidsen en taalkundige onderzoeken gebruikt, verschillen veel van de taalproblemen op de website niet van de onderwerpen die worden besproken in de traditionele taaladviesgidsen. De kwalitatieve analyse van 412 commentaren op de website onderzocht de taalkundige wijze van identiteitsconstructie onder de volgers van de website. Zij beschrijven zichzelf als 'beginners', 'experts', 'grammaticapoli-

tie' en 'trollen'. Opvallend is dat de twee gepolariseerde groepen, de prescriptivisten en de descriptivisten, niet veel verschillen in het soort argumentatie dat zij gebruiken. Zij droegen vergelijkbaar bewijs aan voor hun argumenten door te verwijzen naar onderwijs, logica en gezaghebbende taalkundigen. Daarnaast bedienden beide groepen zich in het nieuwe medium van het gebruikelijke anekdotisch bewijs over gebruikstradities en hielden zij de gevestigde kenmerken van de discours over taalgebruikskwesties in ere.

Hoofdstuk 5 beschrijft het vervolgonderzoek naar het grass-roots-prescriptivisme in de online-context. Het concentreert zich op Wikipedia als een plaats waar taalkwesties worden besproken en taaladvies wordt geformuleerd. Hoewel Wikipedia het grootste samenwerkingsproject in kennisontwikkeling en -deling tot nu toe is, is het niet zonder precedent in de taalkunde. Al in 1897 nodigde James Murray, de toenmalige hoofdredacteur van de *Oxford English Dictionary*, het grote publiek uit om bij te dragen aan de ontwikkeling van het woordenboek. Duizenden strookjes met citaten werden ingeleverd, waarvan er veel tot op de dag van vandaag in het woordenboek te vinden zijn. In de online-context werkt het publiek ook samen aan het produceren van online-woordenboeken als *Wiktionary* en *Urban Dictionary*. Wikipediaredacteurs, de zogeheten Wikipedians, daarentegen, werken meer onderling samen aan het schrijven van artikelen over taalgebruikskwesties. De samenwerking op Wikipedia is revolutionair in de zin dat Wikipedia een van de eerste platforms is waarop taalgebruiksregels gezamenlijk worden geformuleerd door zowel experts als leken. Een corpusgedreven vergelijking tussen Wikipedia-artikelen en de arti-

kelen in de HUGE-database laat zien dat de stijl waarin de traditionele taaladviesgidsen zijn geschreven meer verhalend en meer persoonlijk is. Bovendien, en wellicht niet verrassend, bedienen deze taaladviesgidsen zich van prescriptieve regels en stigmatiseren ze niet-standaard taalgebruik. Aan de andere kant, door de beginselen waarop de samenwerking op de pagina's van de online-encyclopedie zijn gebaseerd, geven de Wikipedia-artikelen een kritisch en actueel verslag op basis van het vak taalkunde en daadwerkelijk taalgebruik in plaats van op de uitspraken van individuele auteurs die zichzelf de rol van autoriteit hebben toegekend.

Hoofdstuk 6 onderzoekt het gebruik van het bijwoord *thusly*, dat over het algemeen wordt gezien als een hypercorrecte vorm van *thus*. Met behulp van corpusanalyse onderzoekt het hoofdstuk (i) de geschiedenis van de prescriptieve regel tegen het gebruik van *thusly*, (ii) de meningen van sprekers over het woord en (iii) het daadwerkelijke gebruik van *thusly*. De resultaten wijzen erop dat ondanks de al bijna honderd jaar gebruikte prescriptieve regel tegen het gebruik van *thusly* het woord in specifieke contexten gebruikt blijft worden, voornamelijk in het Amerikaans Engels. Daarnaast stijgt de acceptatiegraad voor *thusly* snel onder jongere sprekers. Ten slotte toont de analyse van het gebruik van dit woord in deze specifieke context aan dat het vaststellen van de frequentie waarmee een woord voorkomt over het algemeen slechts de eerste stap is in een onderzoek. Zo'n eerste stap zal moeten worden gevolgd door een verkenning van de daadwerkelijke taalkundige context en de regelmatigheid in het gebruik.

Dit proefschrift wil aantonen dat het grote publiek niet slechts een passieve ontvanger is van prescriptieve regels, maar actief deelneemt aan het debat over taalgebruiksadvies. De deelname aan dit debat gaat gepaard met barrières. Het debat wordt gedomineerd door degenen die worden gezien als bezitters van cultureel en taalkundig kapitaal, dat wil zeggen taalkundigen en hoogopgeleiden. Daar waar nieuwe media hebben bijgedragen aan het wegnemen van enkele van deze barrières blijven vele groepen mensen, met name de niet-moedertaalsprekers van het Engels, nog steeds uitgesloten van de metalinguïstische discussie. Eenentwintigste-eeuwse prescriptivisten, waaronder *Grammar Girl* en Bryan Garner, beginnen te vertrouwen op taalkundige data en betrekken taalgebruikspatronen in hun advies. Daarnaast beginnen taalkundigen zich in te laten met het grote publiek, iets dat zij in het verleden zelden deden. Langzaam maar zeker verandert het prescriptivisme, net als de taal zelf. De ondergang van het prescriptivisme is, zoals de resultaten van het onderzoek in dit proefschrift laten zien, echter hoogst onwaarschijnlijk.